

ST

NR 1/95 ÅRGÅNG 9.

IL

ETTEN

ORGAN FÖR INDEPENDENT LIVING-RÖRELSEN I SVERIGE.

arbetar för mer makt åt brukare av personlig assistans

Är äntligen SL på rätt spår?

STIL-medlemmarna Johan och Jamie testade
nya spårvagnar på Lidingöbanan, sid 6.

10 år med STIL • Rapport om ADA • Tips till föräldrar

STIL

STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living, är partipolitiskt obundet men arbetar handikappolitiskt för mer personlig makt åt människor med funktionshinder genom kontroll över de tjänster vi behöver för att leva ett liv på lika villkor, mot förtryck och diskriminering av människor med funktionshinder.

STIL, betraktar sig som en del av Independent Living-nätverket – den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder.

Stödmedlemskap i **STIL** är öppet för alla. Medlemskap med rösträtt, förutsätter eget behov av personlig assistans.

Avgifter:

Medlemskap i STIL idéell förening med rösträtt 500 kr/år

Stödmedlem 100 kr/år

Prenumeration på STILETTEN ingår i medlemsavgift.

Enbart prenumeration (myndighet, organisation m fl) 100 kr/år

Postgirokonto 73 66 70-1

Styrelsen:

Ordförande:

Adolf Ratzka hem: 08/740 42 00, fax: 08/740 45 00

Övriga ledamöter:

Jamie Bolling hem: 08/10 49 72, fax: 08/24 23 41

Helena Karnström hem: 08/702 17 04, arb: 08/640 81 10, fax: 08/643 75 19

Stefan Käll hem: 08/612 73 75, arb: 08/613 39 00, fax: 08/612 73 75

Björn Thorén hem: 08/99 35 78, arb: 08/18 91 00, fax: 08/99 99 91

Verena Ziswiler hem: 08/720 05 28, fax: 08/720 05 28

Barbro Malmsten hem: 08/730 11 28, arb: 08/18 91 00

Suppleanter:

Eva Gerdén hem: 08/740 42 00, arb: 08/640 81 10, fax: 08/740 45 00

Sonia Welandér hem: 08/580 379 01, fax: 08/580 379 01

Johan Sjögren hem: 08/571 686 80, arb: 010/24 50 69, fax: 08/571 686 80

STILETTEN kommer ut fyra gånger om året. Redaktör och redigerare: Roland Ewers

Ansvarig utgivare: Adolf Ratzka

Postadress: **STIL** Bondegatan 39, 116 33 Stockholm Tel: 08.640 81 10 Fax: 08.641 67 10

INNEHÅLL

Allmän information om STIL	2
Ledare	4
Brev från Adolf	4
Independent Living – skyddat varumärke	5
Europadagen 5 maj	5
Kan vi åka spårvagn år 2000? Reportage	6
STILETTEN "häftig" eller häftad, DEBATT	8
10 år med STIL	10
Professor Gillberg svarar	12
Arbetsgrupp om transport och kommunikation	12
Sjuttio månader med ADA Artikelserie av Stefan Käll	13
Noterat, tyckt, tänkt och klippt	18
Tips till nybörjare	19

GRATTIS!
STIL
10 ÅR

Ledare

Kassan tar tillbaka timmar!

Det har visat sig att försäkringskassan genom en datateknisk abrovinkel, inte följer de beslut om assistansersättning som är givna. Detta sker då den försäkrade har fått ett beslut om ett visst antal timmar på årsbasis och under detta år fått ett nytt beslut. Nu påstår man från kassans sida att om brukaren eventuellt har sparat (periodiserat) timmar så görs en slutavräkning på det gamla beslutet, då det nya träder i kraft. Timmar försvinner alltså. Det kan bli så olyckligt att man inte kommer upp på årsbasis i det antal timmar som var givna i det ursprungliga beslutet. Detta har drabbat ett flertal av arbetsledarna i STIL. Vi anstränger oss för att försöka förklara det orättfärdiga i detta och begär att man på teknisk väg skall klara av att lämna kvar de outnytt-

jade timmarna i den försäkrades "timbank".

Detta verkar vara ännu ett sätt som försäkringskassorna med hjälp av RFV, tar sig själva rätten att omtolka och krångla till denna utmärkta lagstiftning, LASS. Det finns inget i lagen som säger att kassan skall handskas med besluten på detta sätt. Tvärt om ger lagstiftaren möjlighet till beslut som gäller i två år. Om det då är så att, under denna löpande två-årsperiod, nytt beslut av någon anledning är påkallat, skall ny bedömning göras och ett eventuellt nytt beslut tas. Detta är dock inte att likställa med att de eventuellt insparade timmarna skall tas tillbaka av kassan.

STIL:s arbetsledare begär alltid skriftligt att få sina beslut per kalenderår. Detta har i samtliga fall nonchalerats, arbetsledaren har inte ens fått svar på denna önskan. Om man har avräkningen per kalenderår blir det enklare för arbetsgivarna och det försvårar inte kassans rutiner.

Du som är medlem i ett kooperativ eller använder assistans genom annan arbetsgivare, bör vara uppmärksam på detta oskick. Försök stämma av med kassan och ställ krav på att få behålla timmarna i "banken", så att Du inte förlorar timmar som du faktiskt har dispositionsrätten över och räknat med.

BJ

Brev

Kära vänner,

här om månaden firade vi de första 10 åren av STIL. Evenemanget ger oss tillfälle att blicka tillbaka och fundera över framtiden.

Vi var 16 personer – alla brukare av personlig assistans, som grundade föreningen. Vi hade inga pengar, inga inflytelserika vänner. De resurser vi hade var att vi kände våra behov som ingen annan, att vi längtade efter självbestämmande och att vi hade en vision om hur vi skulle ta oss ur det förtryck och den förnedring som vi dagligen upplevde. Nu med facit i handen kan jag konstatera att vad som hjälpte oss mest var insikten att vi måste ta saken i egna händer. Hade vi enbart kommit med vår kritik av den kommunala hemtjänsten, hade vi enbart lagt fram förslag om hur kvaliteten och självbestämmande kunde ökas, så skulle det inte ha hänt så mycket. Det är den vägen handikapprörelsen brukar fungera: man klagar, man kommer kanske med konstruktiva förslag men sedan kräver man att "politikerna måste ta sitt ansvar" och inget mer händer.

Vi fick kämpa mycket. Inte nog med att vi själva ville ta hand om rekryteringen av våra assistenter, vi ville själva utbilda och schemalägga dem – vi ville bli våra assistenters arbetsgivare! "Vårdfall som arbetsgivare" – denna föreställning stred mot nästan allas världsbild. Vi fick mothugg från facket, från kommunen, t o m från den övriga handikapprörelsen.

Idag har vi anledning att med stolthet blicka tillbaka på det som STIL åstadkommit:

- STIL lanserade begreppet "personlig assistans" när alla andra fortfarande talade om "hemsamariter".
- Myndigheterna, politiker och den etablerade handikapprörelsen ifrågasätter inte längre vår förmåga att vara arbetsgivare.
- STIL:s konkreta verksamhet bevisar att vi själva är de bästa experterna på våra behov och att vår lösning innebär bättre kvalitet till samma kostnad.
- STIL:s ideologi genomsyrar LSS-reformen. Med dessa ord presenterade socialministern lagförslaget i riksdagen.
- Med LSS har vår lösning blivit tillgänglig för alla som behöver personlig assistans.
- Idag har vi en stark förening med en sund ekonomi.

Men nog med historieskrivning. Låt oss titta på det arbete som väntar på oss i framtiden:

- Assistansersättning enligt STIL:s förebild är ännu inte i hamn. Det finns en rad tillämpningsföreskrifter som inskränker vårt självbestämmande.
- Assistansersättningen är utsatt för angrepp från bakåtsträvande politiker som vill spara på bekostnad av vår livskvalitet.
- Kommunerna vill få tillbaka makten över våra assistansmedel och därmed sätta oss i "kommunarrest" igen.

Inte nog med att vi måste försvara det vi åstadkommit, vi måste även kämpa på en mängd andra fronter.

- När kommer vi att kunna förflytta oss i samhället som andra medborgare med egen bil, taxi, buss och tåg?
- När kommer vi att ha samma tillgång till offentliga byggnader, till affärer, restauranger och kontor, som resten av befolkningen?
- När kommer vi ha samma chanser som andra på arbetsmarknaden?
- När kommer människor med funktionshinder ha samma förutsättningar till att förälska sig, bilda familj och skaffa barn?

Svaret är enkelt: Vi kommer att uppnå allt detta endast när vi själva är mogna för det; när vi fått nog av särbehandlingen, förtrycket och förnedringen; när vi har lärt oss att sluta oss samman och arbeta politiskt.

Om 10 år hoppas jag att vi kan konstatera att STIL inte nöjde sig med att försvara sin personlig-assistans-lösning utan fortsatte sin kamp för rättvisan, för självbestämmande och mot förnedring av människor med funktionshinder.

ADOLF RATZKA

5 maj?

Den 5 – Europadagen – har de senaste åren blivit den dag då människor med funktionshinder i många europeiska länder gått samman i gemensamma manifestationer för lika rättigheter och mot diskriminering. Initiativet togs av Disabled Peoples' International (DPI) och European Network on Independent Living (ENIL) och i utskick uppmanar man nu IL-föreningar i Europa, men även i den övriga världen att den dagen agera på olika sätt; demonstrationer, uppvaktningar, presskonferenser, för att nämna några exempel.

Har Du förslag? Kontakta STIL

Varumärke nummer 257 042, Independent Living

KONUNGARIKET SVERIGE, Varumärke nummer 257 042, Independent Living.

Centrerat och försett med enblem med de tre kronorna, bekräftas det faktum att Independent Living sedan den 8 april 1994 är ett registrerat varumärke med klart specificerade kriterier. Detta är bla förutseende Robert Bergfors i GIL i Göteborgs förtjänst.

Syftet är givetvis allvarligt och kriterierna är bla att säkerställa att begreppet Independent Living inte urvattnas genom att det används utan engagemang till dess ideologiska innebörd.

Under rubrikerna "Vem/vilka får använda begreppet Independent Living?", "Solidaritet", "Kamratstöd (peer support)", "Av-institutionalisering", "Demokrati och självbestämmande", "Självkostnadsprincipen" och "Självrespekt" regleras i detalj varumärkets användning. Ett lovligt initiativ tycker redaktionen.

För utförligare information kontakta:
GIL, Bygdegatan 1, 415 05 Göteborg,
031.19 04 80, Fax 031.21 04 42

Vill du börja använda eller utveckla dina möjligheter med

Personlig assistans

STIL började redan 1984 arbeta för att skapa en modell för personlig assistans i egen regi. Resultatet blev ett brukarägt kooperativ som sedan 1987 administrerat personlig assistans.

Genom vårt banbrytande initiativ och politiska arbete har vi också skapat förutsättningarna för assistansersättningen i "LASS" – lagen om assistansersättning". Den del av LSS som ger Dig som behöver, rätt att använda personlig assistans och möjlighet att själv bestämma vem som skall utföra den. STILs erfarenhet och kompetens kan komma dig till del genom vår omfattande

Arbetsledarutbildning

Den lär ut om lagar och avtal, hur man fastställer sitt assistansbehov, rekryterar, anställer och schemalägger. Utbildningen grundar sig på "in-dependent living-idéologin" som STIL ansluter sig till. Den kan kvalificerar dig för medlemskap som arbetsledare i STIL. Kursen omfattar 8 kvällar under en månads tid och hålls i STILs lokaler på Bondegatan 39, till ett pris av 500 kronor.

Välkommen med din anmälan

till STIL (Stockholmskooperativet för Independent Living) adress Bondegatan 39, 116 33 Stockholm eller sök oss på tel 08-640 81 10 eller fax 08-641 67 10

Genom att köpa eller hyra vår nya video "Fru Schledermann" finns nu också en möjlighet att närmare studera hur personlig assistans kan fungera i praktiken.

STIL

Kan vi åka spår-vagn år 2000?

En annars vanlig helgmorgon i slutet av februari, visar morgontidningen en bild på en ny spårvagnstyp under utvärdering. Den kanske ska trafikera huvudstaden i begynnelsen av 2000-talet. "Här måste STIL få en syl i vädret" tänkte jag klarvaket trots den tidiga morgonen.

Den försmädliga nivåskillnaden mellan hållplats och insteg i innerstadens nya bussar, måste motas i grind. Under uppföljningen av min impuls på tidningsbilden, fick jag lära mig att en spårvagn har en livslängd på ca 35-40 år. Det vore ju knappast upphetsande med en förändring först kring år 2030!?

Med bild och bildtext prydligt urrivet som kontaktmaterial, tog jag mig an uppgiften att bevaka våra kommande möjligheter till spårbunden trafik. Efter lite detektivarbete fick jag veta att Lidingöbanan skulle testköra en av de påtänkta vagnarna. För god bevakning och slagkraft behövde vi vara fler än en, ansåg jag. Jamie Bolling, en av våra medlemmar bor på mycket lagom avstånd från Ropsten och brukar ha hög stridsberedskap vad det gäller STIL. Det visade sig också mycket riktigt.

Hon gjorde mig gärna sällskap, tillsammans med sin sambo. Tre man starkt begav vi oss mot den futuristiska vagnen och SL:s kontaktperson som stämt träff med oss en onsdag förmiddag klockan 10.30.

GENERÖST MED PLANT GOLVUTRYMME

Det var kallt denna dag. Själv kom jag först och blev duktigt frusen innan jag värmdes av en solopresentation av vagnen interiört av en mycket tillmötesgående "spårvagnschaufför" (heter det så?). Trots att vagnen var smalare än de som blir aktuella, var det generöst med plant golvutrymme. Ungefär 3/4 av vagnens golv var plant och fullt tillgängligt för rullstol eller för någon med trapp-problematik. Resten, 1/4 måste pga motorn ligga högre berättade min SL-man.

För övrigt var fönstren mycket stora och säppte in generöst med dagsljus. Detta är också bra mot åksjuka fick jag lära mig senare av min arbetskamrat Sylve Hansson. Den omedelbara vinsten var dock det stora sceneri som kom inpå oss passagerare senare under färden mot Gåshaga.

Det finns tankar på att använda någon form av biljettautomat i framtidens vagnar. Den befintliga måste definitivt sänka sin manöverpanel för att passa det genomsnittliga behovet. Framkomligheten i vagnens mitt var i denna version begränsad. Jamie kunde inte, trots sin mycket smala stol, förflytta sig i färdriktningen. Bredden ska ju som sagt justeras sa-

de man. Vidare skruvade SL-personalen loss två stolar för att skapa ett bra utrymme för rullstolar. Det blev enligt vårt tycke tillfredsställande om eventuella stoppknappar placeras inom räckhåll. En annan tanke man hade om knappar, var någon form av "hålla dörren öppen knappar" på var sida om entrédörren. De skulle

också kunna signalera till chauffören att vänta tills alla är ombord. Ingen stress alltså.

Men nu kommer vi till stötestenen. Det var för stor springa mellan vagnen och perrongen. Återigen

vill jag påpeka att vagnen var smalare än nödvändigt, men inga springor alls är idealet! Detta är enligt mitt tycke, och jag vågar säga vårt, det enda rätta. Det ska aldrig behöva kännas som ett riskmoment att rulla/gå in eller ut i vagnen – för någon.

Det var ingen och ska heller inte bli någon nivåskillnad vid insteget, tack och lov. Man är nästan ända framme. Löser man bara problematiken med fallgropen mellan vagn och perrong har man skapat en ett utomordentligt transportmedel för så många som möjligt. Heja SL – gör det! Ni har alla att vinna och inga att förlora. Det kan omöjligt stupa på tekniken.

Artikelförfattare Johan Sjögren, Jamie Bolling och sambo njuter av utsikten genom de generöst tilltagna fönstren i, och tillgängligheten till SL:s eventuellt nya satsning på spårvagn.

DEBATT

Stiletten "häftig" eller häftad?

Springan ännu ett återstående hinder

GODA VÄRDAR

SL var mycket goda värdar för oss den här dagen. Med viss förvåning noterade de dock vår närvaro. "Hur kände ni till det här?" Det finns uppenbart inget automatiskt system för bevakning av våra intressen. De lade ner stor energi på att för eviga vårt besök med videofilm och stillbilder. Stackars Jamie och hennes sambo fick åka in och ut ur tåget ett oräkneligt antal gånger, vänligt leende trots den bistra väderleken. "Man kanske inte skulle ha följt med egentligen" sade Jamie efter flera timmars åkande fram och tillbaka. För säkerhets skull tittade jag oskyldigt ut genom fönstret. "Kanske finns det något i hennes blick jag inte vill se" tänkte jag olyckligt. Att nyttan av vår närvaro vägrade upp eventuella obehag, var vi ändå rörande överens om.

Spårvagnsdagen led mot sitt slut. Under färden tillbaka mot Ropsten satt vi och njöt av utsikten över Lidingös magnifika villakvarter. Solen strålade varmt genom fönstren och gav oss tillsammans med vagnens mjuka gång en harmonisk sista färd med stadens goda försök att möta våra framtida transportbehov. Missa nu inte bara fallgropen på väg in. Den groppen skulle alla falla i.

JOHAN SJÖGREN

Det exemplar av STILETTEN du just nu håller i din hand har fått en ansiktslyftning. Det ser nu förhoppningsvis mer "proffsig" ut. Några av orsakerna till det är att text och bilder fått en annan grafisk/teknisk behandling än tidigare och därmed skapat nya förutsättningar för layout och formgivning. Omslaget har ett annat tjockare papper och trycks med svart plus en färg. Som du ser har också detta utnyttjats för att utforma STILETTEN:s nya logotype, vilken har en betoning på bokstäverna IL som i independent Living.

De trycktekniska förändringarna är givetvis ledsagade av kostnadsökningar. På vissa håll har man tyckt att STILETTEN är för dyr. Jag skulle vilja hävda motsatsen. STILETTEN bör få ännu mer resurser, tryckas i större upplaga och distribueras mer effektivt och gratis. Den bör också betraktas som en ren reklam/informations/lobbying-produkt med syfte att sprida IL och STIL:s ideologi med de kostnader som det innebär.

Grunden för detta resonemang är att STILETTEN är det enda forum vi har att föra ut Independent Living-rörelsens ideologi här i Sverige. Tidningen borde därför, som jag redan tidigare hävdat, bli en riksangelägenhet (som du ser har vi med den nya logotypen redan tagit ett steg i den riktningen). Vi har också inbjudit GIL att ingå i en redaktionsgrupp i detta syfte.

SIFFERMAGIK

När det gäller STILETTEN:s kost-

nader är det intressant att notera några fakta. Detta nummer är tryckt i 2.000 ex, alltså dubbelt så många som tidigare. Trots fördyrande trycktekniska omkostnader visar det sig att redan vid denna blygsamma upplagehöjning, minskar kostnaderna per tidning och närmar sig hälften. Det är de fasta kostnaderna i förhållande till den låga upplagan som gör tidningen "dyr".

Invändningen är då att de totala kostnaderna ju ökar och det är förvisso sant. Jag vill då peka på att den totala kostnaden för STILETTEN endast motsvarar några promille av STIL:s totalbudget. Ett nästan genant förhållande om man som jag ser det, betraktar tidningen som marknadsförare av en ideologi och därmed borde föra kostnaderna för densamma till PR-kontot.

Förutsättningarna för att STILETTEN skulle kunna bli självbärande är:

1. Den trycks i en stor upplaga, med alla trycktekniska förutsättningar, ekonomiskt täckt med goda annonsintäkter och stor betalande prenumerantstock. En professionellt arbetande redaktion, med avlönade journalister och fotografer. Alltså ett affärsdrivande företag i sig själv.

2. Allt arbete utförs frivilligt, redaktionellt, kopiering och häftning i ena hörnet med en upplaga motsvarande betalande prenumerantstock plus ett lågt antal gratisprenumeranter.

ROLAND EWERS

Kombinerad rullstol/barnvagn blev lösningen på många problem

I artikeln "Bernhard ställer nya frågor" lovade jag i det förra numret återkomma med en del praktiska tips utifrån min egen situation som nybliven pappa med funktionshinder. Förutsättningarna är alltså att jag kör rullstol och endast kan använda en arm. Jag kan därför inte lyfta Bernhard och inte ha honom i knät.

När Bernhard började växa i sin mammas mage kom frågorna. Både de känslomässiga och de praktiska. Frågorna som förmodligen alla blivande föräldrar ställs inför. Ovanan vid att ta hand om den lilla hjälplösa bebis, vilket när det hela är ett faktum, byts i självklara vardagsrutiner.

För mig var de praktiska frågeställningarna dock annorlunda. Jag försökte tänka mig in i hur det skulle fungera med att tex ha barnet i knät och köra rullstolen samtidigt, eller att tex mata det. Hur skulle det fungera ute på stan osv. Det tedde sig som oöverbärliga hinder.

Bilder: Jenny Gustavsson Ewers

VAKNADE MED EN FÄRDIG IDÉ

En morgon vaknade jag så med en färdig idé i huvudet (det ligger nog en hel del i talesättet "man får väl sova på saken"). Det var på en gång glädjande och befriande eftersom detta i ett slag skulle lösa många problem.

Idén, bygger på att tyngdpunkten i min Spinner sitter långt bak. Rullstolen skulle helt enkelt bli en kombinerad barnvagn/rullstol för både utom och inomhusbruk. En enkelt löstagbar barnsits framför mig, en bit ovanför mitt knä, skulle göra det möjligt för mig att ha barnet i knät och samtidigt köra rullstolen, göra kökssysslor, laga mat, mata bebis eller leka, och hela tiden både ha kroppskontakt och ögonkontakt. Min fru, Jenny och jag skulle tex kunna gå och handla utan att ta med oss en otymplig barnvagn. Idén var alltså strålande men hur skulle den bli verklighet.

Erfarenheterna från kontakten med kommunens arbetsterapeuter (beskrivna i tidigare STILETTEN) var nedslående och ingen väg att gå. Vid direktkontakt med en kille på hjälpmedelscentralens verkstad ändrades förutsättningarna. Han tänkte på idén och vi skulle återkomma när vi hade hittat en lämplig sits.

Här körde vi dock fast. Tanken var att på marknaden hitta en redan befintlig och lämplig sits att montera på fästet i stolen, men Varberg är en liten stad och vi lyckades inte hitta något passande. Det fick ju inte vara klumpigt och svårarbetat. Både Jenny och jag tyckte oss ha sett otal varianter från brochyrer och i affärer men just nu var det stört omöjligt.

FYND PÅ LOPPIS

Så en dag fyndade Jenny på loppmarknad. Inte nog med att priset var det rätta (15:-). Sitsen motsvarade precis vår vision.

Då kom nästa motgång. Killen på hjälpmedelscentralen hade bara haft en ALU-

tjänst och den var just slut. Han åtog sig att hjälpa oss ändå men till slut förlorade vi kontakten och allt såg mörkt ut igen.

Inte bara slump utan även envishet och förmågan att verbalt delge sin omgivning sina bekymmer ledde oss till slut till rätt person. En människa med engagemang (själv småbarnsfar), med kunskande och

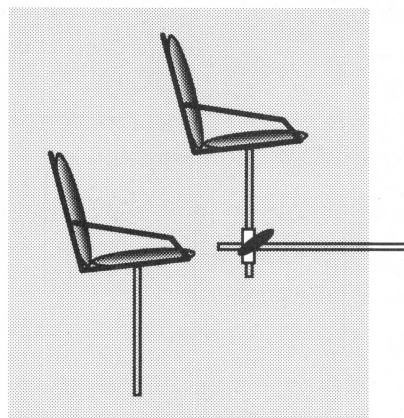
inte minst med tillgång till en bra verkstad.

På en vecka var hela konstruktionen, en nu årgammal vision, verklighet och färdig att tas i bruk och Bernhard får sätta det slutliga betyget. Han stortrivs!

ROLAND EWERS

Barnsitsen finns på marknaden och är konstruerad för att fästas på cykel alternativt barnvagn. Vi skalade bort alla fästen och fotstödet och skruvade istället fast ett H-format fäste på undersidan av sitsen. Svetsade sedan fast ett nedåtgående fyrkantsjärn som löper ned i ett fäste i ytterligare ett fyrkantsjärn vinklat i 90° mot det första. Fästet i vinkeln är försett med en skruv som gör sitsen höj och sänkbar och som gör det möjligt att ställa riktningen på sitsen i 90° vinklar beroende på hur man stoppar ned sitsen i fyrkantsjärnet. Den översta figuren är den variant vi använ-

der. Alternativet är att låta det nedersta järnet sitta kvar på rullstolen. Det löper då fram mellan knäna och kan sitta ivägen. Sitsen avlägsnas på 5 sekunder och väger i det översta alternativet ca 2 kilo.

Fästet på rullstolen är fastskruvat på fyra punkter i sitsens skänklar under själva sitsen och försett med fyrkantsjärn med skruv som gör att barnsitsen är skjutbar framåt och bakåt.

Bilen – en brummande barnvagn

Även om babysitsen på rullstolen avlägsnade många hinder så återstår andra. Blöjbyten måste jag helt överlåta på min hustru. Det krävs vad jag förstår två händer till det, men skriv gärna några rader till STILETTEN om du har tips om detta och andra lösningar. Nedan ytterligare några tips som kanske kan vara användbara för dig.

Vår dubbelsäng är den idealiska tummelplatsen för närkontakt med Bernhard, men framöver kommer han att behöva en egen säng. Vi kontaktade en lokal möbelfirma och bad dem förse en spjålsäng med hjul. I sitt standardutförande har den två höjdlägen och en sida som kan hissas ned. Reglaget kan hanteras med en hand.

SELAR

Bernhard har fortfarande några månader fram till att han kan ta sig fram på egna ben och de nödvändiga lyften måste jag överlämna åt Jenny. Att trösta och vagga förutsätter nära kroppskontakt och då

kommer selen till användning.

Efter rekommendation från goda vänner beställde vi "Skogsnässelen" som sys på beställning av en tjej i Ångermanland. Det är en robust sele med dubbla påsar främst tänkt att bära på ryggen och utomhus. Den visade sig vara för otymplig och för omständlig att ta av och på för mig, men fungerar utmärkt för Jenny. Lösningen fanns i barnvagnsaffären. Selen av märket Babybjörn är mycket lätt att ta av och på och att ha på magen och Bernhard somnar bekvämt i den.

UTE PÅ STAN

När jag, Bernhard och Jenny är ute på stan och handlar har vi nu många olika lösningar att välja mellan, alla lika behändiga. Barnvagn, sitsen på rullstolen, två olika sorters selar och inte minst bilen. Den fungerar faktiskt som en stor brummande (sovande) barnvagn när Bernhard och jag på egen hand utträttar mina ärenden via mobiltelefon. Mest otymplig är nog den gamla hederliga barnvagnen. Den fungerar bäst när Jenny och Bernhard är ute själva.

Jag hoppas kunna återkomma med fler tips allteftersom Bernhard ändrar förutsättningarna, men efterlyser som sagt andras erfarenheter på området.

ROLAND EWERS

10 år med

1994 fyllde STIL 10 år. I januari i år firades det med fest. Vi valde att blicka lite tillbaka genom åren, med pressklipp och en del citat. Historieskrivningen är långt ifrån heltäckande, men kanske kan den informera den okunniga och nytända veteranen.

"- 80 % av STIL viceform är de inom kommunal Ritva Gough, rum.

Kära vänner,
härom månaden firade vi de första 10 åren av STIL. Evenemanget ger oss tillfälle att blicka tillbaka och fundera över framtiden.

Vi var 16 personer – alla brukare av personlig assistans, som grundade föreningen. Vi hade inga pengar, inga inflytelserika vänner. De resurser vi hade var att vi kände våra behov som ingen annan, att vi längtade efter självbestämmande och att vi hade en vision om hur vi skulle ta oss ur det förtryck och den förnedring som vi dagligen upplevde. Nu med facit i handen kan jag konstatera att vad som hjälpte oss mest var insikten att vi måste ta saken i egna händer. Hade vi enbart kommit med vår kritik av den kommunala hemtjänsten, hade vi enbart lagt fram förslag om hur kvaliteten och självbestämmande kunde ökas, så skulle det inte ha hänt så mycket. Det är den vägen handikapprörelsen brukar fungera: man klagar, man kommer kanske med konstruktiva förslag men sedan kräver man att "politikerna måste ta sitt ansvar" och inget mer händer.

Vi fick kämpa mycket. Inte nog med att vi själva ville ta hand om rekryteringen av våra assistenter, vi ville själva utbilda och schemalägga dem – vi ville bli våra assistenters arbetsgivare! "Vårdfall som arbetsgivare" – denna föreställning stred mot nästan allas världsbild. Vi fick mothugg från fac- ket, från kommunen, t o m från den övriga handikapprörelsen.

Idag har vi anledning att med stolthet blicka tillbaka på det som STIL åstadkommit.

Vår lilla
Mönsterkrympling

"Tacksam snäll, lite enfaldig, ministrerad". Så lanserade Sella mönsterkrympling. Meni- cera och väcka engagemang, det fick motsatt verkan.

Kontroll. Personlig makt är människor med funk- tionshinder är en av målsättningarna. Bildmontage: BJÖRN SPÖRSEN

Makt – inte medlidande

Kommunal stoppar handikappsamariter

VI ÄR DE ENDA EXPERTERNA

Han kämpar mot ekonomi c
-Vill leva norm

ORMANTORP. — För kommunen gäller det ekonomi och personlig pres- ti — för mig gäller det mitt liv. Ratten att få leva ett normalt liv med kvali- tet.

Orden är Jan Palmblad, ny biten biträdande. Han är handi- kappad sedan fötterna och mid- jans. Och han är stark. Världen till det att kom- munalt valnag i Åstorp kommun har kommit på.

Tidigare bodde jag och min fru, Lena Turbell i Stockholm. Inom kort skulle jag ha en utredning över 1800 kronor av hjälp. Men kom från till ett barn. Sedan har jag 13 timmar om dagen.

I Åstorp har socialförvaltnin- garna bara erbjudit den 56 timmar om dagen.

— Hur ska jag klara mig på det? Kom inkommer get bara tvätt och mat. Jag har till mig säger Jan.

Det tar samman. Jern sen timmar för Jan att med hjälp av sina upp till möggen komna i ordning och så frukost. Allt annat han vill göra under dagen. Inom kort har emellanad också hjälp med handi- kappad. Måla, tvätta, spela bord och skivor, plöcka fram och plöcka under gräset. Alla- rå, ett riktigt liv.

KOMMUNEN FATTIG

Professor Gillbergs svar på frågorna i förra numret

I STILETTEN nr 4,94 ställde vi ett antal frågor till medlemmarna i det råd som ska bisitta Handikappombudsmannen. Nedan kompletterar vi med svar från professor Christopher Gillberg, professor/chefsläkare vid Barneuropsykiatriska kliniken vid Östra sjukhuset i Göteborg.

Du sitter ju med i det råd som ska bistå Handikappombudsmannen i hennes arbete. Varför tror du att du blev tillfrågad?

Jag blev tillfrågad av HO därför att jag har expertkunnskap om flera svåra funktionshinder (psykiska och fysiska) hos barn, ungdomar och vuxna.

Tycker du att personer med funktionshinder diskrimineras i vårt samhälle?

Jag anser utan någon tvekan, att flertalet funktionshindrade diskrimineras i vårt samhälle. Trots att Sverige i vissa avseenden ligger någorlunda väl till i en internationell jämförelse är diskrimineringen på många områden upprörande (exempelvis för svårt rörelsehindrade, människor med dyslexi, autisms mfl. funktionshinder inom det neuropsykiatriska området).

Anser du att det vi kallar för diskriminering är en fråga om socialpolitik eller en fråga om medborgarnas rättssäkerhet?

Jag anser att diskrimineringen är en fråga såväl för socialpolitikerna som för den som strävar efter större rättssäkerhet. I högsta grad är det också en fråga för Utbildningsdepartementet, Skolverket och Lärarhögskolor!

STIL tycker att det borde finnas rättighetslagar, tex rätten att som medborgare och skattebetalare använda vanliga stadsbussar istället för färdtjänst. Vad anser du om en sådan rättighetslag?

Jag anser att bussar, spårvagnar, tunnelbanetåg, flyg, operor mm. skall vara tillgängliga för *alla* oberoende av funktionshinder

Känner du till den amerikanska rättighetslagen Americans with Disabilities Act, ADA (en antidiskrimineringslag som på kort tid revolutionerat det amerikanska samhället, åtminstone vad gäller tillgänglighet) och i så fall i vilken utsträckning skulle den kunna vara vägvisande för Sverige?

ADA bör ligga till grund för en del av det svenska utvecklingsarbetet.

Anser du att Handikappombudsmannen i sin nuvarande utformning har tillräckliga befogenheter?

Det är svårt att ännu bedöma om HO har tillräckliga befogenheter. Preliminärt tror jag att de borde vidgas så att någonting motsvarande "JO-anmälan" borde göras till "HO".

De flesta av ovan ställda frågor är frågor som drivs hårt av stora delar av handikapprörelsen. Från det hållet är man djupt besviken att inte ens vara tillfrågade att sitta med i det aktuella rådet, som för övrigt endast inräknar tre medlemmar med eget funktionshinder, ett faktum som går stick i stäv med FN:s rekommendationer. Vad är din mening?

Jag kan ännu inte bedöma lämpligheten i rådets sammansättning.

UPPROP!

I förra numret av STILETTEN uppmanade vi läsarna att skriva till Socialdepartementet, med anledning av nedanstående förhållande. Flera har redan följt vår uppmaning som vi härmed uppberar. SKRIV!

Assistansersättning lämnas inte för den tid då den funktionshindrade

1. **vårdas på en institution som tillhör staten, en kommun eller ett landsting,**
2. **vårdas på en institution som drivs med bidrag från staten, en kommun eller ett landsting, eller**
3. **bor i en gruppbostad.**

I verkligheten fungerar det inte så att man kan vinka adjö till sina assistenter vid sjukhusporten med orden – *Hejdå, nu är Du arbetslös en vecka! Jag vill att Du hämtar mig när jag ringer.* Det finns naturligtvis inte någon assistent som stannar mer än fem minuter på en sådan osäker arbetsplats.

Vi inom Kooperationen kräver av två orsaker att det skydd som gäller för anställda inom kommunal hemtjänst även skall gälla arbetsledare och assistenter som är kopplade till oss.

För det första **måste** man ofta ha med sina egna assistenter till sjukhuset.

För det andra har vi inte råd att behålla personal i längden om denna regel ej skrivs om. Detta strider såvitt vi förstår mot intentionerna i lagen för övrigt.

Skriv därför till: Socialdepartementet, Socialminister Ingela Thalén, 103 33 Stockholm

Berätta om era egna erfarenheter och att ni kräver en omskrivning av en dåligt fungerande del av lagen!

STIL:s arbetsgrupp om transport och kommunikation

STIL har inrättat en särskild arbetsgrupp om transport- och kommunikation. Den 8 mars hölls det första mötet på STIL:s kansli på Bondegatan 39. På dagordningen stod bla målsättning, rutiner och fördelning av arbetsuppgifter.

Är Du intresserad? Hör av dig till Carl Skogh på STIL:s kansli.

Sjuttio månader med ADA

artikelserie av Stefan Käll

Så har det åter blivit dags för mig att för STILETTENS alla intresserade läsare få berätta om mina senaste rön om vad som händer 'over there' - närmare bestämt i USA och i fråga om den amerikanska handikapplagstiftningen ADA (Americans with Disabilities Act).

Under nästan en månads tid befann jag mig i USA förra året för att dels försöka skaffa mig en uppfattning om vad som hänt sedan jag senast besökte USA (det var i slutet av år 1992) och dels för att träffa några av de personer som jag vet arbetar nära den amerikanska Independent-Living-rörelsen. Under några dagar i Berkeley, en universitetsstad strax öster om San Francisco, fick jag tillfälle att arbeta tillsammans med och framför allt diskutera konsekvenserna av ADA med två representanter som var och en får sägas vara expert på just ADA. Den ene var den mycket framgångsrike advokaten Sid WOLINSKY och den andra en kvinnlig jurist och själv funktionshindrad vid namn Jeannie ELLIOTT, verksam vid World Institute on Disability/ WID. Mer om mina möten med de två juristerna i följande nummer av STILETTEN.

Till en början ska jag försöka förklara något av det omfångsrika innehåll som ADA idag har fått. Vidare ska jag med praktiska exempel, några hämtade direkt från verklighetens USA, visa hur lagen fungerar, eller är tänkt att fungera.

Jag kommer i detta nummer främst att hålla mig till lagens Kapitel 2.

Kapitel 2 kan sägas vara världens mest långtgående kravkatalog över hur man med medborgarrättsligt lagstöd tvingar vissa aktörer och deras verksamheter att helt ändra sina utbud av service och tjänster för att människor med funktionshinder skall kunna nyttja dessa. Kapitlet handlar i huvudsak om hur statliga (federala) och delstatliga (kommunala) företag, myndigheter och andra organ tvingas anpassa sin verksamhet för att denna

ska vara fullt tillgänglig för personer som kan åberopa skydd med stöd av ADA, dvs handikappade eller funktionshindrade om man så vill.

Kapitel 3, som avhandlas i nästa nummer, handlar om hur olika typer av kommersiella faciliteter med stöd av samma lag tvingas anpassa sina verksamheter för att samma krets av medborgare skall kunna nyttja utbudet av dessa oberoende av om handikappet ställer särskilda krav på anpassning eller ej.

Framöver återkommer jag som sagt med en

längre redogörelse över vad de två juristerna hade att säga om ADA, deras förväntningar inför lagens tillkomst, deras upplevelser av ADA som genomförd lag och sist, men inte minst, deras tro och förhoppningar om framtidens USA ur ett handikapp-perspektiv.

Jag kommer också delge er läsare ytterligare en redogörelse över hur ADA utformats och praktiskt fungerar på två mycket intressanta och viktiga samhällsområden, nämligen i fråga om handikappades rätt till arbete och rätt till barnomsorg, dvs hur man som handikappad småbarnsförälder eller som förälder till

ett handikappat barn, i USA med stöd av ADA kan kräva att få del av den barnomsorg som erbjuds.

ADA BYGGER PÅ BETYDELSEFULLA OCH STARKA BEGREPP

Kapitel II är kanske den mest intressanta delen av hela den amerikanska lagstiftningsakten ADA. Detta kapitel tillhandahåller nämligen något så ovanligt som ett övergripande medborgar-rättsskydd för de medborgare med handikapp som anses tillhöra reformens 'målgrupp'. När jag skriver '...något så ovanligt som...' menar jag det verkliga. Jag har - trots relativt långa efterforskningar ännu inte funnit någon liknande lag i något annat land än just USA.

KAPITEL II I ADA INNEHÅLLER FÖLJANDE:

- I. Vem omfattas av kapitel II i ADA?
- II. Översikt av kraven
- III. 'Kvalificerade handikapp som omfattas av lagen'
- IV. Anpassat programutbud
- V. Integrerade program
- VI. Kommunikation
- VII. Nybyggnation och renoveringar
- VIII. Tillämpning
- IX. Klagomål
- X. Behöriga myndigheter
- XI. Teknisk assistans

I. VEM OMFATTAS AV KAPITEL II I ADA?

Bestämmelserna i Kapitel II täcker 'offentliga verksamheter'.

Med 'Offentliga verksamheter' avses alla statliga och lokala myndigheter samt deras avdelningar, byråer och övriga kontor.

Alla aktiviteter, tjänster och program som bedrivs av offentliga verksamheter är berörda, inklusive de aktiviteter som bedrivs av lagstiftande församlingar och domstolar, kommunstämmor, polis- och brandväsende, tillståndsgivning för motorfordon samt sysselsättning.

Föregångaren till ADA, 1973 års Rehabilitation Act, innehöll även den en uppräkningslista av alla de myndigheter och organ som omfattades av den tidens krav på bl a tillgängliga programutbud, men den stora skillnaden mellan 1973 års lagstiftning och 90-talets ADA är att ADA, till skillnad från paragraf 504 i Rehabiliteringslagen från 1973, avser alla statliga, kommunala och lokala myndigheter, oavsett om dessa erhåller statsbidrag eller ej. Med 1973 års lag nådde man således bara dessa om de uppbar någon form av statsbidrag (federalt stöd).

Privata företag som driver allmänna inrättningar såsom hotell, restauranger, teatrar, butiker, kemitvättar, läkarmottagningar, nöjesparker och bowlinghallar täcks inte av Kapitel II. Dessa omfattas dock av andra delar av ADA, vilket jag behandlar i en annan del av artikelmaterialet.

Kollektivtrafik som bedrivs av statliga och lokala myndigheter täcks av kommunikationsdepartementets bestämmelser. Dessa bestämmelser fastslår särskilda krav på transportfordon och faciliteter, och omfattar bl a kravet på att alla nya bussar måste vara utrustade så att de kan nyttjas av rullstolsburna personer.

Överallt i USA:s storstäder ser man hur lätt det blivit för per-

soner med rullstol att på egen hand ta sig runt i staden med vanlig kollektivtrafik. Vid dörren längst bak på varje buss finns numera den obligatoriska utfällbara rullstolsrampen. Med påkallad assistans av bussens chaufför fälls lyftplattan ut och rullstolen kan köras på plattan för att på några sekunder befinna sig inne i bussen. Till min förvåning och glädje såg jag vid ett par tillfällen hur samma lyftanordning nyttjades av småbarnsföräldrar med barnvagn.

II. ÖVERSIKT AV KRAVEN

Statliga och lokala myndigheter

- får inte vägra en handikappad att ta del av en tjänst, ett program eller en aktivitet enbart därför att personen i fråga har ett handikapp
- måste tillhandahålla program och tjänster i en integrerad miljö, om inte särskilda åtgärder är nödvändiga för att tillförsäkra likvärdiga möjligheter
- måste avlägsna onödiga urvalskriterier och regler som hindrar handikappade till att likvärdigt nyttja deras tjänster, program och aktiviteter - om inte dessa kriterier och regler är 'nödvändiga' för själva tillhandahållandet av tjänsten, programmet eller aktiviteten
- är ålagda att göra skäliga ändringar i de policies, praxis och tillvägagångssätt som hindrar handikappade till likvärdigt tillträde, om inte detta skulle innebära en fundamental förändring av programmet
- måste tillhandahålla extra hjälpmedel och tjänster när så är nödvändigt för att tillförsäkra en effektiv kommunikation, om inte detta skulle innebära en onödig börda eller leda till en fundamental förändring
- får tillhandahålla speciella förmåner, utöver de som påbjuds i bestämmelserna, till individer med handikapp
- får inte ta ut speciella avgifter av handikappade för att täcka de kostnader som tillkommer för att kunna tillförsäkra dem en icke diskriminerande behandling, såsom nödvändiga förändringar i ett program för att göra det tillgängligt eller tillhandahållandet av kvalificerade tolkar
- ska driva sina program på ett sådant sätt att de är - sedda ur ett helhetsperspektiv - lättillgängliga och möjliga att nyttja för handikappade

Vad menas med allt detta? Lättast är kanske att exemplifiera. I de anvisningar som utarbetats för tolkning av lagen anges t ex att ett offentligt kontor skulle bli tvunget att göra ett undantag för en regel som säger att inga djur får vistas i allmänna utrymmen om en blind person vill tillträda lokalen och detta sker i sällskap med dennes ledarhund. Man kan även tänka sig samma tolkning i fråga om andra djur som är människor behjälpliga. Ett av de mer ovanliga fall jag hörde talas om när jag var i USA är den man som varje eftermiddag besöker en bar i Los Angeles till vilken djur inte får medföras, men där mannen ifråga i sällskap med sin lilla 'axel-apa' utgör ett undantag bland barens kunder. Apan, vars art eller namn för mig förblev okänt, lär kunna hjälpa den nästan helt förlamade mannen med många praktiska ting.

Ett mer vardagligt exempel på hur lagens regler skall tolkas utgör det faktum att en kommun inte får neka en person med epilepsi att nyttja parker och fritidsområden.

I stort sett kan man säga att krav som tenderar att sälla ut individer med handikapp är förbjudna enligt lagen. I Kalifornien är det vanligt att man som enda acceptabla identitetshandling kräver körkort, vid t ex inköp med kreditkort. En person med handikapp som på grund av just handikappet saknar körkort, kan alltså med stöd av lagen hävda att legitimeringskravet diskriminerar personen i fråga och därmed saknar giltighet.

Säkerhetsföreskrifter som är nödvändiga för ett säkert genomförande av en viss typ av verksamhet, t ex utrymning av ett cirkustält i händelse av brand, är dock tillåtna. Således kan arrangören, trots lagens mycket stränga krav på antidiskriminerande åtgärder, anvisa särskilt utvalda åskådarplatser för personer med begränsad rörelseförmåga. Detta undantag bland de 'gyl-lene reglerna' får dock inte användas generaliserande, dvs även en person med viss begränsad rörlighet kan således inte tvingas av arrangören att inta en för personen i fråga 'mindre attraktiv' åskådarplats enbart med hänvisning till arrangörens tyckande om säkerheten.

III. 'KVALIFICERADE INDIVIDER MED HANDIKAPP'

Denna något krystade rubrik till denna avdelning i lagen blir faktiskt på direkt översatt svenska såsom rubriken här anger. Vad lagförfattaren vill åstadkomma är givetvis att med kraftfulla ord ange en ton att det faktiskt ställs krav på de individer som lagen är avsedd att ge skydd. Inte vem som helst ska kunna åberopa skydd under ADA, inte heller i fråga om de medborgarrättsligt 'tunga' paragrafer som ingår i Kapitel II.

Kapitel II i ADA tillhandahåller således ett övergripande medborgarrättskydd för 'kvalificerade individer med handikapp'.

En individ med ett handikapp är en person som

- har en fysisk eller mental skada som väsentligt begränsar dennes 'grundläggande livsaktiviteter,
- eller
- har fått en sådan skada dokumenterad,
- eller
- betraktas som bärare av en sådan skada

Exempel på fysiska och mentala skador är (men inte uteslutande) smittsamma och icke smittsamma sjukdomar och tillstånd som ortopediska skador, syn- och hörselskador, talsvårigheter, förlamning genom hjärnskada, epilepsi, muskulär dystrofi, multipel skleros, cancer, hjärtsjukdom, diabetes, mental efterblivning, emotionella störningar, särskilda inlärnings-svårigheter, HIV-smitta (både med och utan symptom), tuberkulos, narkotikaberoende, och alkoholism.

Homosexualitet och bisexualitet betraktas inte som fysiska eller mentala skador under ADA.

Med grundläggande livsaktiviteter avses sådana funktioner som att kunna sköta sig själv, utföra vissa sysslor, gå, se, höra, tala, andas, lära sig saker, och att arbeta.

Individer som illegalt nyttjar droger är inte skyddade av ADA när det gäller åtgärder som sätts in på grund av deras nuvarande missbruk.

Kvalificerade individer

- En 'kvalificerad' individ med ett handikapp är en person som uppfyller de väsentliga urvalskriterierna för ett program eller en aktivitet som erbjuds av en offentlig verksamhet
- De 'väsentliga urvalskriterierna' beror på vilken typ av tjänst eller aktivitet det är fråga om
- För vissa aktiviteter, såsom program för utfärdandet av statliga tillståndsbevis, kan förmågan att möta särskilda krav på färdighet och prestation vara 'väsentlig'.
- För andra aktiviteter, såsom var en offentlig verksamhet tillhandahåller information till var och en som efterfrågar den, är de 'väsentliga urvalskriterierna' minimala.

IV. ANPASSAT PROGRAMUTBUD

Statliga och lokala myndigheter

- måste tillse att individer med handikapp inte utestängs från tjänster, program och andra aktiviteter därför att byggnaderna inte är tillgängliga
- behöver inte ta bort fysiska hinder, såsom trappor, i alla befintliga byggnader, så länge som de ser till att programmen är tillgängliga även för dem som inte kan nyttja en icke anpassad facilitet
- får tillhandahålla tjänsterna, programmen och aktiviteterna →

som erbjuds i byggnaden genom alternativa metoder till handikappade, om de fysiska hindren inte avlägsnas

Att tillhandahålla tjänsterna på sätt som nu sagts kan ske genom:

- att flytta verksamheten till en tillgänglig lokal, till exempel genom att flytta ett informationskontor från tredje våningen till den första
- att tillhandahålla en medhjälpare eller personlig assistent som gör det möjligt för den handikappade att erhålla tjänsten
- att tillhandahålla förmåner och tjänster i individens hem, eller alternativt på annan tillgänglig plats
- får inte bära en individ med handikapp för att på så sätt göra ett program tillgängligt, utom i 'uppenbart exceptionella' fall.
- är inte skyldiga att vidta åtgärder som skulle resultera i en fundamental förändring av tjänstens, programmets eller aktivitetens natur, eller leda till onödiga finansiella och administrativa bördor. Å andra sidan måste offentliga verksamheter vidta varje möjlig åtgärd som inte skulle resultera i en fundamental förändring eller onödiga bördor, men som skulle tillförsäkra handikappade åtnjutandet av förmånerna eller tjänsterna

V. INTEGRERADE PROGRAM

Så svenskt det låter! Integrerade program. Det är dock även den amerikanska lagstiftarens målsättning att integrera handikappade individer till det samhälle som inte självmant förmår att se till att alla blir accepterade som vi är.

Att integrera individer med handikapp i vanligt samhällsliv är ett av huvudsyftena med ADA. Offentliga verksamheter får inte tillhandahålla tjänster eller förmåner till handikappade genom speciella program, förutom då de särskilda programmen är nödvändiga för att tillförsäkra att förmånerna och tjänsterna är likvärdigt effektiva. Även när särskilda program är tillåtna, har en individ med handikapp fortfarande rätt att välja att delta i det ordinära programmet. Det skulle till exempel inte vara en överträdelse för en kommun att erbjuda speciella fritidsprogram för barn med rörelsehinder, men det skulle vara en överträdelse om kommunen vägrade barn med handikapp att delta i andra kommunala fritidsprogram.

Statliga och lokala myndigheter får inte kräva att en individ med ett handikapp ska acceptera en speciell förmån eller lösning om individen inte själv vill.

VI. KOMMUNIKATION

Statliga och lokala myndigheter måste tillförsäkra en effektiv kommunikation med individer med handikapp. En offentlig verksamhet är skyldig att tillhandahålla lämpliga extra hjälpmedel när så krävs för att människor med talsvårigheter eller syn- och hörselskador ska kunna kommunicera lika effektivt med verksamheten som andra individer.

Extra hjälpmedel omfattar sådana apparater och tjänster som kvalificerade tolkar, hörlurar, TV-textning och avkodare, telekommunikationsapparater för döva (TDD's), videotext-

skärmar, uppläsare, inspelade texter, blindskriftsmaterial och material med stor text

En offentlig verksamhet får inte debitera en handikappad för nyttjandet av ett extra hjälpmedel.

Telefontjänster för nödsituationer - inklusive 911-numret - måste tillhandahålla direktkontakt för individer med talsvårigheter och hörselskador.

Offentliga verksamheter är inte tvungna att tillhandahålla extra hjälpmedel som skulle leda till en fundamental förändring av tjänstens, programmets eller aktivitetens natur, eller till onödiga finansiella och administrativa bördor. Men offentliga verksamheter måste ändå tillhandahålla ett annat extra hjälpmedel - om ett sådant finns att tillgå - som inte leder till en väsentlig förändring eller onödiga bördor.

VII. NYBYGGNATION OCH RENOVERINGAR

Offentliga verksamheter måste tillse att nybyggen och nykonstruerade faciliteter saknar sådana hinder som skulle begränsa tillgängligheten eller nyttjandemöjligheten för människor med handikapp.

När en offentlig verksamhet gör förändringar i en befintlig byggnad, måste den också tillse att de förändrade delarna är tillgängliga.

ADA kräver inte retroaktiva förändringar i befintliga byggnader för att avlägsna hinder, men stadgar en hög grad av anpassning i nya byggnader.

Offentliga verksamheter kan välja mellan **två olika tekniska normer** för anpassning:

The Uniform Federal Accessibility Standard - UFAS

Denna utarbetade standardbeskrivning innehåller de enhetliga federala tillgänglighets-kraven och är fastställda i Architectural Barriers Act ('Lagen om arkitektoniska hinder'),

eller

The Americans with Disability Act Accessibility Guidelines

Detta mycket viktiga dokument kan närmast beskrivas som 'ADAs riktlinjer för handikappanpassning', antagna av justitiedepartementet och gällande för offentliga inrättningar och kommersiella faciliteter som täcks av Kapitel III i ADA.

Trots långtgående tillgänglighetskrav har givetvis även den amerikanska lagstiftningen skapat områden undantagna från lagens hårda krav. Bl a behöver inte alltför små byggnader anpassas för att t ex en person i rullstol skall kunna ta sig in i och ut ur samt använda huset. Undantaget för hissar i små byggnader i ADAs riktlinjer för handikappanpassning gäller dock inte för offentliga verksamheter som täcks av Kapitel II (se ovan).

VIII. TILLÄMPNING

Privatpersoner kan gå till domstol för att hävda sin rätt under Kapitel II i ADA. Tillgängliga gottgörelser är desamma som under paragraf 504 i Rehabiliteringslagen av 1973. Ersättning för skäligt advokatarvode torde utgå till den vinnande parten.

Individer kan också inge klagomål till vederbörande administrativt organ. Enligt bestämmelserna är åtta federala organ utsedda att handlägga klagomål ingivna under Kapitel II. Klagomål kan också inges till vilket som helst federalt organ som tillhandahåller finansiellt stöd till programmet i fråga, eller till justitiedepartementet som vidarebefordrar klagomålet till rätt instans.

IX: KLAGOMÅL

Vem som helst som tror att han eller hon är utsatt för olaga diskriminering kan inge klagomål. Klagomål kan också inges för en hel grupps räkning. Klagomål ska inges skriftligen och signeras av käranden eller annan bemyndigad representant. Det skall innehålla kärandens namn och adress och en beskrivning av den diskriminerande handlingen.

Klagomål ska sändas till:

Coordination and Review Section
Civil Rights Division
U.S. Department of Justice
P.O. Box 66118
Washington, D.C. 20035-6118

Klagomål kan också sändas till de organ som utsetts att handlägga klagomål under denna bestämmelse, eller till de organ som ger 'statsbidrag' (federalt stöd) till programmet i fråga.

X. BEHÖRIGA MYNDIGHETER

Följande organ har utsetts att verkställa Kapitel II gällande statliga och lokala myndigheter som ansvarar för, reglerar eller administrerar, tjänster, program eller aktiviteter inom följande områden:

- (1) Jordbruksdepartementet: Lantbruk och boskapsuppfödning, samt till dessa verksamheter hörande tjänster.
- (2) Utbildningsdepartementet: Utbildningsväsendet (förutom sjukvårdsskolor) samt bibliotek.
- (3) 'Hälso- och sjukvårdsdepartementet': Skolor för utbildning av läkare, tandläkare, sjuk- sköterskor och andra sjukvårdsrelaterade skolor; institutioner och verksamheter som tillhandahåller hälsovård och sociala tjänster, inklusive organisationer och program på lokal- och 'gräsrotsnivå'; samt förskolor och daghem.
- (4) 'Departementet för bostäder och stadsplanering': Statliga och kommunala bostäder, bostadsbidrag och hänvisning av bostäder.
- (5) Inrikesdepartementet: Mark- och naturtillgångar inklusive parker och fritidsområden, vatten- och avfallshantering, naturskydd, energi, bevarandet av kultur och historia, samt museer.
- (6) Justitiedepartementet: Allmän säkerhet, upprätthållande av lag och ordning, rättsskipning inklusive domstolar och fängelser; handel och industri inklusive bank- och finansväsende, konsumentskydd och försäkringar; planering, utveckling och reglering (om inte annat angivits); statliga och lokala

stöd tjänster; och alla andra myndighetsfunktioner som inte tillskrivits andra behöriga organ.

- (7) Arbetsmarknadsdepartementet: Arbetsmarknaden.
- (8) Kommunikationsdepartementet: Transportväsendet inklusive landsvägar, kollektivtrafik, trafikplanering, fordonstillstånd och bilprovning, samt körkortsutfärdande.

XI. TEKNISK ASSISTANS

ADA föreskriver att federala organ som är ansvariga för utfärdandet av ADAs bestämmelser tillhandahåller 'teknisk assistans'.

Teknisk assistans innebär att sprida information (antingen direkt från justitiedepartementet, eller via koncession och avtal) för att hjälpa allmänheten - inklusive de individer som skyddas av ADA och de verksamheter som berörs av ADA - att förstå den nya lagen.

Metoder att tillhandahålla information omfattar till exempel audiovisuella material, broschyrer, manualer, elektroniska anslagstavlor, kontrollistor, och utbildning.

Departementet utgav den 5 december 1990 en översiktsplan för tillhandahållandet av teknisk assistans, för att få respons från allmänheten.

Departementet vill öka allmänhetens medvetenhet om ADA genom att tillhandahålla:

- faktablad och broschyrer i lättillgängliga format,
- talare till arbetsgrupper, seminarier, lektioner och konferenser,
- en telefonlinje för upplysningar om ADA, och
- tillgång till ADA-dokument genom en elektronisk anslagstavla som kan nyttjas av alla som har en persondator.

Departementet har fastställt ett övergripande program för teknisk assistans, som berör allmänna inrättningar samt statliga och lokala myndigheter. Bidrag kommer att utgå till projekt som har till uppgift att informera handikappade och berörda myndigheter om deras rättigheter och skyldigheter under ADA, och för att underlätta frivillig anpassning.

(fortsättning i näst nummer av STILETTEN)

NOTERAT, TYCKT, TÄNKT OCH KLIPPT

En ros till Hallands Nyheter!

Stiletten vill härmed överlämna en ros till tidningen Hallands Nyheter. Anledningen är det nyligen publicerade reportaget om lantbrukaren Bertil Berntsson som i åratålet kämpat mot ett motorvägsbygge. En kamp som nu resulterar i en offentlig rättegång mot Vägverket.

Trots bilden på första sidan nämndes inte med ett ord någonstans i artikeln något om Bertils funktionshinder, vilket ju inte heller hade med saken att göra. Detta förhållningssätt från media hör långt ifrån till vanligheterna och är väl värt en ros!

RED

Bertils kamp gav resultat

Bertil Berntsson, lantbrukare i Slöinge, har i åratålet kämpat mot motorvägsbygget. Nu, när maskinerna härjar för fullt på hans marker, får han möta Vägverket i en offentlig rättegång inför regeringsrätten i Stockholm.

– Det var väl en framgång, säger Bertil Berntsson.

Det är Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna som tvingar fram offentliga rättigheter. Bertil Berntsson från Slöinge blir en av pionjärerna.
SIDAN 6

PA §arantin

Om Du är arbetsledare och har fått avslag på din begäran om personlig assistans, eller om Du har fått tidigare beslut försämrade.

STIL bidrar med den expert-hjälp och de ekonomiska resurser som behövs för att överklaga och driva den juridiska processen.

Din egen insats är begränsad till 500 kr om du och STIL anlitar extern hjälp.

Ring STIL:s kansli och tala med Lars-Gunnar Ericsson, eller fråga bara om PA-garantin, så får Du ytterligare skriftligt eller muntligt besked om hur det fungerar.

Rulles hörna

OSS EMELLAN -
DET ÄR INGEN KATASTROF
ATT HA ETT HANDIKAPP

MAN KAN UÅL HA
HUVET PÅ SKAFT
ÄVEN OM
DET HÄNGER
OCH
SLÄNGER!

Anna Nordlander 17 år och arbetsledare i STIL tyckte att dessa roliga teckningar skulle passa i STILETTEN.

STIL, GIL, EMIL och föreningen JAG har en monter på mässan i Göteborg 4-6 april 95. Besök den!

DU!

hör av dig till STILETTEN!

Tips för nybörjare

Här följer några goda råd för nyblivna arbetsledare.

Var inte rädd

Var inte ängslig i onödan. Det förlamar handlingskraften. I efterhand visar det sig nästan alltid att farhågorna var obefogade.

Att sätta igång

Lägg fram vilka behov du måste få täckta i kontakten med din hemtjänstassistent. STIL har en ckecklista.

Extra timmar

Glöm inte att du kan behöva extra timmar för din fritid också, samt extra timmar för att "lära upp" nya assistenter.

Övergångstid

Kom i avtalet med försäkringskassan överens om en väl tilltagen övergångstid tills du kan sluta med hemtjänsten för gott.

"Katastrof-klausul"

Sätt in en klausul i avtalet om att få anlita hemtjänsten om katastrof skulle uppstå. Ditt eget assistentsystem kan aldrig bli helt säkert.

Tacksamheten försvinner

Det handlar om dina rättigheter att få andra saker utförda än de mest primära. Efterhand kommer din tacksamhet och din tålmodiga väntan på hjälp (sviter från hemtjänsten) att försvinna.

Rekrytera personal

Du är nu arbetsledare och ska anställa personal. Det kan kännas ovant och kräver ett stort mått av självkännedom. STIL har även här handledning.

Djungeltelegraf

är kanske den bästa, d v s. tips kommer från bekantskapskretsen, släkt och vänner, andra assistenter eller andra STIL-medlemmar.

Annonsering

Annonsering kan bli dyrt, men små annonser i lokalpressen är ofta billiga och effektiva. En fördel med lokala annonser är att de som svarar förmodligen bor i samma område. STIL:s gemensamma annonser har också gett bra resultat.

STIL:s register

STIL har upprättat ett ganska omfattande register över assistenter som du kan välja ur.

Andra sätt

Du kan göra flygblad och dela ut i brevlådor, sätta upp i butiker, på bibliotek eller liknande.

Intervjuer

Begär referenser och fråga noga ut var och med vad den sökande tidigare har arbetat. Fråga gärna också vad dom har tänkt sig att arbetet ska innebära.

Berätta utförligt om dina behov.

Framhåll vikten av att hålla tider och att tex. ringa återbud i god tid.

Den sökande måste förstå att du absolut inte får bli lämnad utan hjälp.

Be dem hålla sig till vad ni gemensamt avtalat vid anställningen.

Vikarier

Skaffa vikarier (det ger ett skyddsnät vid sjukdom mm) och "håll dom varma" genom att ge dom arbete av och till. Det finns många som vill jobba sporadiskt vid udda tider o s v.

STIL:s ideologi

Vid intervjun är det bra om du talar om varför du har tagit steget att gå med i STIL och vad det innebär.

Provanställning

En bra lösning är en provanställningstid så att båda kan "känna på".

Hygien

Hygien är viktig och du bör försäkra dig om att den du anställer inte har någon form av infektion och är beredd att sjukskriva sig vid varje misstanke om en sådan.

Schemaläggning

Ett schema är som ett pussel och det tar tid att få det att fungera. Man får absolut ta hänsyn till vilka tider assistenterna önskar arbeta och försöka sätta ihop schemat så att alla blir nöjda. Men glöm inte att det är du som bestämmer i slutändan.

Hela timmar bör du räkna med i undantagsfall halvtimmar, men aldrig kortare pass. Det blir annars nästan omöjligt att göra en bra sammanställning.

Gör gärna upp listor på arbetsfördelningen, på vad du vill ha gjort och berätta hur du vill ha det gjort. I vissa fall kan det underlätta om du också talar om varför si och så.

Undvik att låta assistenter arbeta utöver sin schemalagda tid vid återbud och liknande. De behöver sin ledighet.

Se istället till att du har en ring av tillfälliga inhoppare.

Konflikter

Det går inte att gå på kurs för att lära sig leva nära andra. Men tiden ger erfarenheter. Försök i alla fall att bearbeta och tala ut om problemen och försök då du, för din del, vara så rak som möjligt.

□ □ □

**Gå STIL:s
arbetsledarkurs!**
**Kontakta kansliet för närmare
information. Tel: 08.640 81 10
Fax: 08.641 67 10**

STILETTEN kan bli ännu vassare med Din medverkan.

Berätta om episoder eller livsavgörande händelser som betytt något i ditt liv som person med funktionshinder.

Ge tips om hur just du, som arbetsledare och brukare av personlig assistans, tacklar vardagen.

Tipsa om hjälpmedel eller uppfinningar som underlättat för dig.

Visa på offentliga platser i din omgivning som är otillgängliga för människor med funktionshinder.

Klipp ut artiklar och notiser som du tror kan vara av intresse för STILETTEN:s läsare.

Skriv debattinlägg, artiklar, kåserier, notiser, foton, teckningar mm.

*Skicka till:
"STILETTEN"
STIL
Bondegatan 39
116 33 Stockholm
Tel 08.640 81 10*

Karo hem-fotvård

– vi gör hembesök –

Pris 220:- inklusive fotmassage

Erstagatan 26

(en av oss kan dessutom arbeta kvällar, nätter och helger som personlig assistent).

Tel: 08-642 66 76

Vi är medlemmar i Svenska Fotvårdsförbundet

Make-up-artist!

Jag är utbildad "make-up-artist" och åker gärna hem till den som vill bli sminkad (tex före en fest eller annat speciellt tillfälle).

Totalpris 175:-

Titti Beck

Tel: 08 -657 83 22

Nästa nummer

av

STILETTEN

kommer i

juni